

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Compendium Summae seu Manualis Doct. Navarri

**Ávila, Esteban de
Azpilcueta, Martín de**

Lvgdvni, 1609

§. V. de Exco[m]municationibus Sixti decretalium nulli reseruatis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41656

libertatem Ecclesiasticam, quando sit ali-
quod statutū intentione derogandi ei, aut
quod ex sua natura aduersetur eidem: qua-
le est statuere, ne Ecclesiis, vel Ecclesiasticis
dantur eleemosynæ, vel decimæ: vel, ut vecti-
gal, gabellam seu scissam soluant ex eis que
emunt sibi; non tamen ad negotiandum seu
ad reuendendū causa lucri. Non incurrit qui
statuit, ne in funeralibus, primis natiis, vel
nuptiis, extra modum offeratur, vel ne fiant
conuiuia immoderata, neque sumptus care-
luctus & aliæ pompæ: quia suapte natura non
tangit hoc libertatem Ecclesiæ, quamuis per
accidens inde sequatur, quod Ecclesiæ, ca-
rūque ministri minus lucrentur. nu. 120.

Incurrit tamen qui statuit aliquid contra
ea quæ de se diriguntur ad Ecclesiā, vel ad
salutē animæ defuncti, vel ad cultum diuini
in funeralibus: & sic intelligendum est cap.
vlt. de reb. Eccles. quatenus dicit quod hanc
non possunt statuere de funeralibus. Ibid.

EXCOMMUNICATIO VII.

*De libro sexto decretalium: excommu-
nicationes nulli reseruata. §. 1.*

A XI. **I**n ordine. *Contra mittentes litters
vel nuntios, vel clam loquentes Car-
dinalibus existentibus in conclaui ad elige-*

gendum Papam. Non comprehendit ipsos Cardinales intus existentes: atque secretum intelligitur tantum quoad loquutionem non quoad duo priora. num. 121.

XII. *Contra magistratus & gubernatores qui in electione Papae non faciunt ea qua debent, & sunt eis mandata.* cap. 27. n. 121.

XIII. *Contra molestātes electores, eo quod non eligunt optatum ab eis.* Ad hanc incurrendam requiritur quod interueniat grauamen spoliij, vel iniusta persecutio, & quod id fiat, quia noluit eum eligere pro quo fuit rogatus, vel suafus, & quod persona eligenda sit Ecclesiastica, & quod grauamen, vel molestia fiat rogato, vel eius consanguineis, vel eius Ecclesiae, monasterio, aut pio loco. Unde non incurrit qui hac de causa omittit dare Ecclesiae eleemosynas consuetas. num.

122. Per spoliū autem intelligitur acceptio occulta, vel violenta quorumlibet bonorū mobilium, vel immobilium. Præterea quod dicitur de electione, idem dicendum de Presentatione spectante ad personam Ecclesiasticam: sed non ad laicam. Idem de confirmatione, electione, institutione, ac postulatione. Ibidem.

XIV. *Contra nonē usurpantes ius custodiendi aliquam Ecclesiam Sede vacante.* Duo requiri

T 3

quiruntur ad hanc censuram, ita ut alterum sine altero non sufficiat, scilicet, quod conetur nouè usurpare tale ius, & quod capiat illius Ecclesie bona. Non tamen comprehenditur ille, qui hoc facit, quod ad eum pertineat ex fundatione, vel antiqua consuetudine, vel præscriptione. Nouè autem usurpare dicitur, qui nondum possedit quadraginta annos. num. 123.

XV. Contra vocatum ut dirigat electionem Monialium, non temperantem à rebus ex quibus oriri vel foveri potest discordia. Non comprehenditur qui non accersitus in directorem, interest electioni: neque qui excitat, vel fouet discordias post electionem factam. Atque persona ad directionem accersita, potest esse etiam laicus, etiam scemina. Vnde Moniales cuiuscumque ordinis, possunt accersere quamlibet aliam personam extraneam, scientia & conscientia præditam ad suarum electionum directionem. Equius tamen esset accersere ad hoc virum eiusdem ordinis. num. 124.

XVI. Contra partem incitantem conservatorem ad procedendum in his qua non continent apertam violentiam, & qua requirunt aliter indaginem. Non incurrit qui non est pars in iudicio, neque si est, & procurauit, aut incitauit, si aliàs Conservator id non fecit. num. 125.

rum. 125. Nam cum lex loquitur principaliter de faciente, & secundario de mandante (quale est hic) mandans, aut consulens, aut fauens, non incurrit poenam, donec fiat id, quod mandat, consulit aut procurat. Secus si aequè & principaliter loquatur de utroque. num. 51. circa finem. Neque incurrit cum conseruator datur cum clausula, *ut possit cognoscere etiam de eo, quod requirit altiore indagare*, ut communiter hodie conceditur. n. 125.

XVII. *Contra facientes, vi aut metu se absolui à censuris, aut eas reuocare.* Non sufficit iniicere metum, si absolutio non fuit impetrata. Requiritur ad incurrendam hanc censuram timorem esse iustum: quod tamen procedit quoad forum exterius. nam in foro conscientie videtur sufficere quamuis non sit iustus. Nihil refert an sententia sit iusta, vel iniusta, an lata à iure, vel ab homine, an excommunicatus timorem ingerat, an alius pro eo. c. 27. n. 125.

XVIII. *Contra fingentem aliquid, ut iudex vadat ad mulierem, ad accipiendum testimonium eius.* Per illud *fingentem* intelligitur vel ipse iudex, vel alius; Per *iudex* comprehenditur etiam laicus. Non sufficit fingere si ipsa profectio personalis non fuit subsecuta. Neque ipse iudex incurret cundo, si ipse non fluxit aut fingi fecit.

T +

XIX.

D XIX. *Cōtra compellentes submittere bona Ecclesiastica perpetuò vel ad longum tempus personis laicis.* num 126. Ad incurrendam hæc debent concurrere hæc, scilicet quòd huiusmodi compulsionis fiat ad submitendum perpetuò vel in longum tempus Ecclesias, bona immobilia earum, vel iura, laicis, in casibus iure prohibitis, & accepta referendo illis ratiōnem Superioribus, patronis, & defensoribus. Comprehendit etiam eos, qui aliquid horum habentes per aliquem contractum licite factum, usurpant plusquam per illum illis est permissum, & admoniti ab eo non desistunt. Per longum tempus excluditur illud quod est breue, quod est minus decem annis unde qui ista ad breue tempus faceret, non incurreret. Monitio autem illa sufficit, ut fit vna. Etenim monitio excommunicationis quæ fit in iudicio alteri quàm partibus litigantibus, vel extra iudicialis (qualis est hæc) quæ neque fit partibus litigantibus, neque ad ferendam excommunicationem, sed ad incurrendam iure statutam, sufficit, & debet esse vnica. Submissio autem huiusmodi prohibita est etiam per leges Hispaniæ, & vocatur *Commenda*: & quibus fit, *Commendatarij.* *ibid.*

XX. *Contra inuentores nouarum religionum, absque facultate Papa.* Non incurrit hanc qui nouum

nouum habitum sibi accipit, vt per se solitarius degat, dummodo non instituat ordinem viuendi in Societate. num. 127.

XXI. Contra exigentes portoria ab Ecclesiasticis. Hæc partim redacta est ad bullam Cœnæ. Per illa portoria intelliguntur non quæ licitè petuntur à laicis quibusuis, sed quæ illicitè petuntur tam à laicis priuilegiatis & immunibus, quàm à clericis. Et clausula sexta Bullæ Cœnæ, quæ excommunicat eos qui exegerint aliqua onera ab Ecclesiasticis etiam sponte concedentibus, loquitur de oneribus impositis, petitis, & rogatis saltem ratione prouentuum Ecclesiasticorum, non tamen de iis, quæ petuntur, vt ab aliis quiblibet laicis. Vnde exactores portorij, seu publicani, qui exigunt à clericis portorium, seu vectigal, vel gabellâ, vel scissâ in casibus prohibitis, incurrunt censuram huius canonis, & nō illam illius clausulæ bullæ Cœnæ.

Ille autem clericus dicitur negotiari, seu exercere mercaturam, qui emit, vt vendat absque mutatione eius: & non qui emit in suos vsus, & postea per accidens non mutando, nec qui emit vt vendat mutatam in aliâ formam. Vnde monasterium, vel clericus, qui habet venam ferrariam suam, & exportat eam in alias terras, vt inde ferrum conficiat & vendat, non debet vecturam, nec

T §. etiam

etiam si sui patrimonij, vel Ecclesiasticorum prouentus deueheret. Secus si emeret solam venam, & aliorum ministrorum manibus conficeret. Atque locatores & agricolae paritarij prædiorum Ecclesiasticorum debent soluere pro sua parte. Non incurrunt hanc qui accipiunt guidagia, seu ducatus, seu mercedem, ob id quod ducant, & portoria à clericis persoluentibus sua sponte. Qui verò recipiunt taleas, vel vectigalia illis imposita, quamuis sponte soluant, incurrunt non hanc, sed illam bullæ Cœnæ. c. 27. n. 14.

Resolutio ergo quæ ego colligo ex excommunicatione sexta & decima quarta bullæ Cœnæ, & excommunicatione capitis quamquam, est, quod qui petit pedagia simpliciter prohibita, id est (quæ neque ab Ecclesiasticis, neque à laicis licite petuntur) incurrit excommunicationem sextam Bullæ Cœnæ positam. num. 61. quæ incipit *excommunicamus omnes qui in terris*. Qui autem exigit pedagia, seu minuta portitoria, habita ratione fructuum Ecclesiasticorum, incurrit excommunicationem decimam quartam Bullæ Cœnæ positam. num. 69. quæ incipit *excommunicamus omnes & singulos cardinales*. Denique qui exigit pedagia à personis Ecclesiasticis de his rebus, quas non debent causa negociandi, si sint prohibita secundum

EX
dum q
laicis,
nem Bu
capitis,
XX
Ecclesi
cimam
le Cœn
XX
bentes s
neque e
et, neq
fida. C
contra
societa
esse co
interio
non est
sed suff
dicta el
que fac
qui stat
qui no
quonia
prehen
beat pr
extenti
XX
tmes

dum quid: id est, quod iuste possunt peti a laicis, nullam incurrunt excommunicationem Bullæ Cœnæ, sed excommunicationem capituli, quamquam.

XXII. *Contra impediētes iurisdictionem Ecclesiasticam.* Hæc etiam redacta est ad decimam quartam excommunicationem Bullæ Cœnæ.

XXIII. *Contra Dominos seculares prohibentes subditis, ne emant vel vendant clericis, neque eis molant frumenta, neque coquant panes, neque præsent eis aliqua alia officia, & subsidia.* Quanquam hoc non sit suapte natura contra libertatem Ecclesiasticam, sed contra societatem humanam, tamen præsumitur esse contra illam, quum præsumitur quod in re est vexare eam. ad incurrendam hanc, non est necesse ut statutum fiat super hoc, sed sufficit verbo imperare subditis, ut supra dicta clericis exhibeant. Non incurrunt, neque facit contra libertatem Ecclesiasticam, qui statuit, ne ullus vendat sua prædia ei qui non confert in communia vectigalia: quoniam intelligendum est, ita ut non comprehendat Ecclesiasticos. Secus, si habeat pravam intentionem, & faciat iniustam extensionem. n. 130.

XXIV. *Contra religiosos temerè dimittentes habitum sui ordinis.* Non incurrunt ob hoc.

honestam dimissionem, quæ fit iusta de causa. Neque ob quamlibet temerariam veniam, imò neque ob quamlibet temerariam mortalem, qualis est eius qui dimittit, ut expeditius indulgeat fornicationi. incurrit tamen qui habitu dimittit, ut dissimulatus vadat ad fornicandum. Incurritur etiam ob dimissionem, quæ fit ad utendum alio habitu ad scelus aliquod mortiferum, vel ob talem causam & in tantum tempus, ut iudicio boni viri dicatur dimisisse illum: secus si pro exiguo spatio illum dimittens alium sumat intra vel extra monasterium. Non incurrit qui illum ita occultat, ut saltem familiaribus appareat religiosus, secus si adeo occultaret, ut etiam familiares non agnoscerent eum esse religiosum. Incurrit tamen, qui illum dimittit ad accipiendum habitum alterius religionis, quamvis immediate sumat illum. cap. 27. num. 132.

XXV. est decretum quoddam Concilii Tridentini circa religiosos vagantes, vel dimittentes habitum. de quo vide Religiosus I. I. I.

XXVI. *Contra religiosos euntes ad studia sine licentia*: hæc licentia quando ei datur, debet esse non solum Prælati, sed etiam sui conuentus; ad alia negotia sufficit Prælati. Non incurrit hanc qui vadit ad locum studiorum,

diorum, vbi etiam habet monasterium sui ordinis. Neque licet tale non sit monasterium, dummodo ferat licentiam sui Prælati, à quo solum pendet dare eam ad habitandum extra monasterium, quale est apud Mendicantes. Neque incurrit Abbas, vel Prior, qui sine licentia sui Superioris, aut cōtactus proficiscitur ad studia. Quod per locū a speciali probatur non esse quem excommunicatum eo solo quòd exeat monasterium non dimisso habitu, nam in extrauag. Viam, de regul. dicitur, monitionem prærequiri, ut talis exiens excommunicetur, in Nouo cap. 17. num. 133.

XXVII. *Contra doctores docentes leges vel medicinam religiosos, qui reliquerunt habitum.* Non incurrit doctor hanc censuram, si ignorando illum esse religiosum, eum doceat: neque etiam si sciat, si illum non detinet arroganter in scholis: neque incurret, si ille non dimisso habitu sine licentia prælati illas facultates ab eo audierit, bene tamen incurret doctor aliam excommunicationem docendo religiosum leges, seu medicinam, etiam si non dimiserit habitum. num. 134.

XXVIII. *Contra clericos, vel laicos sepe-lentes hæreticos in loco sacro:* Comprehendit præsumptentes, & eorum defensores, fautores, aut

aut receptatores : non sunt absoluendi donec sepultum extrahant. 134.

H XXIX. *Contra iudices non auxiliantes contra hereticos. Item contra non obedientes Episcopis, aut inquisitoribus circa hac opportuna mandantibus. Item Contra non exequentes sine mora sententiam ab eisdem in hereticos latam, & illorum brachio seculari remissam. Contra dimittentes quoscumque comprehensos, sine licentia Episcopi, vel Inquisitoris. Contra eos qui quouis modo se se intromittunt ad cognoscendum vel iudicandum de crimine heretico, vel impediunt Episcopos, seu inquisitores in illorum processibus. Denique contra talium iudicum fautores, cōsultores, aut prabentes eis auxilium : Hæc censura non est reseruata. Verum illi contra quos datur, toties incidunt & in hanc, & in illam primam bullæ Cœnæ, quoties se faciunt fautores hereticorum. Quòd si alicubi Episcopus iuberec vnum, & Inquisitor aliud, debet iudex superfedere. num. 135.*

XXX. *Contra interficientes Christianos per Assassinos. Non comprehendit eos, qui faciunt interficere propter pecuniam, nisi sint certi quidam pagani cuiusdam Domini ditionis cuiusdam, ita persuasi, vt putent præcellens opus esse interficere quem suus Dominus iubet. num. 135.*

XXX.

XXX. *Contra permittentes in terris suis fœneratores publicos alienigenas, vel non expellunt eos, vel locant illis, vel alio pretextu concedunt eis domos ad vsuras exercendas.* Non incurrit, qui eis dat vel locat domum, ad habitationem vel hospitium tantum: secus si concedat eam ad fœnerandum, actualiter. num. 136.

XXXI. *Contra dantes represalias contra Ecclesiasticos.* Hæc explicatur infr. tit. Represaliaz.

XXXII *Contra negligentes persequi, & vindicare iniurias Cardinalibus illatas.* Hæc iam facta est Bullæ Cœnæ: com rehendit quosuis principes, aut alios Dominos, vel iudices. num. 96. & 136.

EXCOMMUNICATIO-

res Clementinarum nulli reservata.

§. VI.

XXXIV. **I**n ordine. *Contra frangentes Isequestrum:* Hæc hodie non incurritur, quatenus est lata à iure, sed alia quam fert iudex, qui decrevit sententiam num. 137.

XXXIV. *Contra sepelientes in loco sacro.*